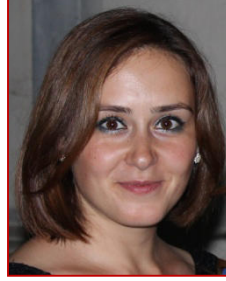

□ **Edanur Sağlam**

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ, Lisans Mezunu

'TANRI DAĞI YAZITLARI'

(Yayın Tanıtma)

'TIEN SHAN INSCRIPTIONS'

(Book Review)

Alimov, Rysbek (2014). *Tanrı Dağı Yazıtları*. Konya: Kömen Yayınları. s. ii+262. [13:47:56]. ISBN: 9786055184247.

Rysbek Alimov'un 2014 yılı Ocak ayında Kömen Yayınları'ndan çıkan 'Tanrı Dağı Yazıtları' adlı kitabında, Türges Kağanlığı dönemine, 8. yüzyılın ilk yarısına ait Tanrı Dağı Yazıtları ele alınmaktadır. Yazar, Tanrı Dağı Yazıtlarıyla ilgili çalışmaların azlığından, yetersizliğinden ve yapılan yayınlarda yer alan kimi tutarsızlıklar ve çelişkilerden dolayı bu yazıtlarla ilgili çalışma yapma ihtiyacı duyduğunu, eseri de bu ihtiyacın giderilmesine yardımcı olmak amacıyla hazırladığını ifade etmektedir.

Ön Söz bölümünde öncelikle günümüze kadar keşfedilen runik yazıtlar ve bu yazıtlar ile ilgili yapılan çalışmalarla ilgili veren Alimov; şu ana değin bulunan runik harfli yazıtların sayısının altı yüze yaklaştığını ve bu yazıtların yüzyılı aşkın zamandır Türklük araştırmalarının önemli belgeleri olduğunu eklemektedir. Yazar Tanrı Dağı Yazıtlarından ilkinin 1896 yılında bulunduğunu ve Klayaşturnıy'ın sözüne atfen 'onlardan hiçbirinin şimdiye dek tam anlamıyla incelenmiş ve içeriğinin aydınlatılmış olduğu söylenemez' görüşünü ileri sürmektedir.

Yazar Giriş bölümünde; Tanrı Dağları'nın Asya'da bulunan büyük bir dağ sistemi olduğunu kuzeyde Kazak bozkırlarından Cungar Aladağları'na, doğuda Takla-Makan çölüyle Tarım havzasına, güneyde Pamir-Alay sıradağlarına, batıda ise Fergana vadisinden Sırderya'ya kadar uzanan geniş bir coğrafyaya yayıldığını belirtmekte, bu dağ silsilesinin Türk halklarının tarihinde önemli bir yere sahip olduğunu eklemektedir. Erken Orta Çağda Tanrı Dağları, Batı Türk Kağanlığı'nın, Türges Kağanlığı'nın ve Karluk Devleti'nin merkezi olmuştu. Tanrı Dağları'nın Türk runik yazısı tarihi açısından da önemli bir yere

sahip bulunduğunu, kimi bilim adamlarının Türk runik yazısının kökeninin Tanrı Dağları olabileceğini ifade ettiklerini dile getirmektedir.

Çalışmada; Ön Söz ve Giriş bölümlerinin ardından, Tanrı Dağı Yazıtlarının paleografik ve imla özelliklerinin yanı sıra yazıtların tarihi ile ilgili notlara yer verilmekte, ardından asıl metin bölümüne geçilmektedir. Bu bölüm Talas bölgesi yazıtları, Issık-Göl bölgesi yazıtları ve Koçkor bölgesi yazıtları olmak üzere üç ana başlıktan oluşmaktadır.

'Talas Bölgesi Yazıtları' adlı bölüm kendi içinde on altı alt başlığa ayrılmaktadır. Bu başlıkların on dördü Talas, son ikisi ise Kuru-Bakayır kaya yazıtları ve Çaçıkey kaya yazıtına aittir.. İkinci ana başlık 'Issık- Göl bölgesi yazıtları' Koyсарı yazıtı, Ak-Ölön kaya yazıtı şeklinde iki alt başlıktan oluşmaktadır. Üçüncü ve son ana başlık olan 'Koçkor bölgesi yazıtları' ise üç alt başlığa ayrılmıştır. Her başlık kendi içinde bölümlenmiştir. İlk alt başlık olan Kök- Say grubu yazıtları on bir bölüme, ikinci alt başlık Töö-Karın grubu yazıtları sekiz bölüme, üçüncü alt başlık ise beş bölüme ayrılmıştır. Her bölümde bölgede bulunan yazıtların incelemesine yer verilmiştir.

Yazar bölgedeki toplam 42 yazıtın her birini kendi içerisinde (I) *Yazıtın tarihçesi*; (II) *Yazıtın özellikleri*; (III) *Okuma denemeleri*; (IV) *İşaret tashihleri*; (V) *Harf çevirimi (Transliterasyon)*; (VI) *Yazı çevirimine (Transkripsiyon)*; (VII) *Metnin Türkiye Türkçesine çevirisi* ve (VIII) *Açıklamalar* başlıklı bölümlere ayırarak incelemektedir.

Eserin sonunda kısa bir dizin yer almaktadır. Yazıtlara ait fotoğraflarla eser son bulmaktadır. Eserin 187- 262. sayfaları arasında toplam 42 yazıtın renkli fotoğrafları ve yazıtların kopyası yer almaktadır.

Çalışma; Eski Türk dili, Türk runik yazılı metinlerle ilgilenen araştırmacıların dikkatine sunulur.

Rysbek Alimov

TANRI DAĞI YAZITLARI

Eski Türk Runik Yazıtları Üzerine Bir İnceleme

Tanrı Dağları Moğolistan, Yenisey havzası, Altay ve Doğu Türkistan’la birlikte Türk runik yazılı anıtların bulunduğu ana merkezlerden biridir.

Bölgedeki ilk yazıtların keşfi üzerinden 100 yılı aşkın bir süre geçmiş olmasına rağmen, bugüne kadar yapılan ilgili çalışmaların hiçbir yazıtların içeriğini tam olarak aydınlatamamıştır. Araştırmacılar arasında “okunması oldukça zor” olarak nitelendirilen yazıtlarla ilgili bu durum kısmen yazıt içeriklerinin “kıt” olması gibi nesnel sebeplere bağlıysa da, temelde yazıt kopya ve estampajlarındaki eksiklikler, yanlış işaret teşhisleri ve onların sebep verdiği hatalı okumalardan kaynaklanmaktaydı.

Bu çalışma Tanrı Dağı yazıtlarıyla ilgili bu eksikliği gidermek amacıyla hazırlanmıştır.

Yazar bu maksatla 2007-2013 yılları arasında bölge yazıtlarını birkaç kez ziyaret etmiş, kopyalarını çıkarmış ve *de visu* incelemiştir. Her yazıtın işaret kadrosu olabildiğince doğru teşhis edilmeye çalışılmış, bu sayede önceki yayınlarda güvenilir ve ikna edici olmaktan uzak okunuşa sahip çoğu yazıtın içeriği daha anlaşılır hale getirilmiştir.

Yazıtların kronolojik ve etnik aidiyeti, paleografik ve imla özellikleriyle ilgili kendi görüşlerine de yer veren yazar çalışmasını ayrıca yazıtların kopya ve fotoğraflarıyla zenginleştirilmiştir.

Çalışma Eski Türk dili, Türk runik yazısı ve yazıtlarıyla ilgilenenlerin dikkatine sunulmaktadır.

ISBN: 978-605-5184-24-7

